

SALGIN SÜRECİNE YENİ BİR BAKIŞ: ILlich VE OKULSUZ TOPLUM*

A New Perspective on the Pandemic Process:
Illich and the Deschooling Society

Ensar KILIÇ

Öz: Pandemi sürecinde eğitim, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en çok etkilenen alanlardan biri olmuştur. Nitekim bu süreç sadece okulların kapanması yalnızca eğitimle alakalı değil farklı birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Öğrenciler okul ortamından uzaklaştıkça eğitim ve öğretim faaliyetlerinin özellikle eğitim yani davranış gelişimi boyutu ciddi anlamda eksik kalmıştır. Özellikle öğrencilerin psikolojik desteğe ihtiyacı artmıştır. İşte bu makalemizde salgın sürecindeki eğitsel durum, Illich’in “Okulsuz Toplum” adlı eseri bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Okulsuz Toplum, Illich, pandemi sürecinde eğitim.

***Künye:** Kılıç, Ensar (2021). “Salgın Sürecine Yeni Bir Bakış: Illich ve Okulsuz Toplum”. Simit Çay Betik, S. 3, s. 24-29.

Abstract:In Turkey, as in all the world, education was one of the areas most affected in the pandemic process. As a matter of fact, the closure of schools in this process has brought many different problems not only related to education. As the students move away from the school environment, the education and behavior development dimension of education and training activities remained seriously missing. Especially students' need for psychological support has increased. Here, in this article, the educational situation during the epidemic process will be evaluated in the context of Illich's work called "Deschooling Society".

Keywords: Deschooling Society, Illich, education for the pandemic.

Giriş

Illich okulu, derslere devam gerektiren ve öğretmene odaklanmış, programlanmış bir içeriğin sunulduğu kamusal bir dayatma mekânı olarak tanımlamaktadır. Ona göre, okullar öğrencilerin yaratıcılık özelliklerini köreltmüş, onları mensubiyet bağı ile kendisine bağımlı hâle getirmiştir. Bu bağımlılık topluma o denli dayatılmıştır ki çocukların okul olmadan öğrenemeyeceği varsayımı genel geçer bir doğru olarak kanıksanmıştır. Eğitime ve eğitimciye böyle bir gücü veren toplum, âdeta öğretmeni devlet ve tanrı vekili hâline getirmiş, okulu ise erdem ve istikbalin yegâne kaynağı olarak yüceltmıştır. Oysaki Illich'e göre yapılan birçok çalışma göstermiştir ki öğrenciler öğrendiklerini öğretmenler ve okuldan ziyade okuldaki yaşantılarından, rastlantılardan ve ilgi duydukları yazılı, işitsel ve görsel materyallerden edinmektedir. Okula, Illich'in baktığı perspektiften yaklaşıldığında, okul yok edilmesi gereken bir kurumdur.

Illich'e Göre Eğitimin Kamusallaştırılması

Illich'e göre eğitimin kamusallaştırılması tüketim toplumunun kurumsallaşması ile yakın bir ilişki içerisindedir. Bunun için de endüstriyel toplum, kamusal eğitimi kutsal bir araç haline getirmiş; yazarın deyimiyle okulu ana rahmi gibi kutsamıştır. Nitekim akademik başarıdaki statü kazanmaya yönelik yarışma, aslında kapitalist sistemdeki doyumsuzluğun birey yaşamına dayattığı bitmeyecek rekabet savaşlarının ilkidir. Öyleyse Illich okulu, yaşamın anlamını rekabete indirgeyen, öğrencileri bilgelik için değil müşteri yaratmak için hazırlayan, dağıttığı maskelerle çağdaş köleliği tahkim eden bir merci olarak görmektedir. Illich yalnızca okulsuz bir toplum hayal etmez. Ona

göre yoksulluk sınırını tayin eden devlet yine sağlık, eğitim ve sosyal yardım kurumları ile birlikte oluşturduğu bağımlılık sistemine son vermedikçe; yoksulluk hiçbir zaman son bulmayacaktır. Başka bir deyişle, Endüstri Devrimi’nden sonra insanlar, kendilerinin zengin olduğunu düşünüp yoksul yaşamakla imtihan olmaktadır. Kamusal ğreti, eğitimi modernleşmiş alt sınıfların bir öğretisi olarak canlı tutmakta; istedik Őekle giren bireyler, kamusal olana uygunluk derecelerine göre devlet tarafından istihdam yoluyla ödüllendirilmektedir.

Illich’e Göre Eğitimin Amacı

Illich’e göre bugünün dünyasında, değerler kurumsallaştırılarak tabular hâline getirilirken okullar birer tabulaştırma merkezi görevini görmektedir. Böylelikle okullar bireylerin evrensel değerleri edinmelerine ket vurmakta, toplumdaki kutuplaşma ve sömürü sistemi mevcut kurumlar üzerinden devam ettirilmektedir.

Okullarda verilen eğitim, ulusların çıkarlarına ve milletlerin değer paradigmalarına hizmet etmek gibi bir görev üstlendiği için gerçek manada okullar daha yaşanılabılır bir dünya için çalışmamaktadır. Ona göre devlet, kamusal gücü ile birlikte insanın tüm öz varlığını yadsımış, bireyi kendi gücüne ve hizmetine mecbur bırakmıştır. Öyleyse toplumdaki asgari gereksinimlerin ölçütünü bile devlet tayin etmekte, sonuç olarak ortaya ağdaş bir yoksulluk kavramı çıkmaktadır. Buraya kadar Illich haklıdır, okullar gerçekten kapitalist bir araca dönüşmüştür. Ancak bu durum, okulların ortadan kaldırılması gereken bir olgu olduğu anlamına gelmemelidir. Okulsuz bir toplum oluşabilmesi için bireylerin, doğuştan ve tabii olarak bilgi edinmeye istekli oldukları tezini savunmak gerekir ki bunun geçerliliğini savunmak okulun faziletini savunmaktan daha zordur.

Salgın Sürecinde Dünyanın Okulsuz Toplum ile Sınanması

Okulsuz bir toplum insanlığın zihinsel evriminin gerçek manada tam bir tekmle ulaştığı esnada mümkün olabilir. Öncelikle, dünyada sadece Endüstri Devrimi’ni tamamlayarak kendi özünü bulma serüvenini yaşamak isteyen uluslar yoktur. Dünyada hl açlığın, susuzluğun ve cahilliğin hüküm sürdüğü; bireysel gelişim araçlarına ulaşılması mümkün olmayan insanların yaşadığı geniş bir coğrafya vardır. Buralarda okulun olmaması cehaletin daha da kkleşmesinden başka hiçbir Őeye hizmet

etmez. Kaldı ki Endüstri Devrimi’ni yaşamış uluslarda bile bireyler; tabii olarak öğrenme güdüsüyle hareket etme konusunda yetersizdir. Nitekim bu durum Covid-19 salgını esnasında açıkça ortaya çıkmıştır.

Sürecin ilk evrelerinde uzaktan eğitimin planlanması hususunda kafalarda oluşan soru işaretleri dijital çağın nimetleri ile birlikte bir nebze olsun aşılabılmıştır. Ancak öğrencilerin sosyal öğrenme ve okul ortamında yaparak yaşayarak öğrenme şansları büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimde rastlanılmayan birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Nitekim akademik deneylere göre uzaktan eğitim sürecinde öğrenci başarıları kayda değer bir düşüş yaşamıştır. Bu noktada; derslere daha az katılım, öğretici ile aynı ortamı paylaşmama ve bağlantı sorunları nedeniyle oluşan etkileşim eksikliği, sanal sınıfların ve canlı derslerin önemli dezavantajları olarak belirlenmiştir (Arora&Srinivasan, 2020).

Bırakalım okulsuz toplumu, uzaktan yönetilen eğitsel süreçte dahi öğrenciler öğrenmeye motive olma konusunda ciddi sorunlar

yaşamaktadır. Başka bir deyişle öğrenciler canlı derslere katılma ve öz disiplin geliştirme hususunda yeterince bilinçli değildir. Bugün Google’da canlı ders sorgusu ile bir arama yaptığınızda en başta gelen beklentiler ve sorgular şunlardır:

Canlı derste oyna

Canlı derste yoklama alınıyor mu?

Canlı derste kamera açmak zorunlu mu?

Canlı derste oynanabilecek oyunlar

Canlı dersine katılmak istemiyorsan

Bu süreçte özellikle ilkokul çağındaki çocukların, bilgiye olan merakının harekete geçirilmesi ve dış dünyanın algılanabilmesi için okul kesinlikle önemli bir görev üstlenmektedir. İnsanın doğasında olan aşırılık ve dikkat dağınıklığı gibi davranış şekillerine disiplinli bir bakışla yaklaşılmadığında ortaya çıkacak temel ihtiyaçlara ve dürtülere itaat eden insan modeli insanlığı daha fazla özgürleştirmeyecektir. Yapılması gereken okulu ortadan kaldırmak değil, eğitimi evrensel değerlerin üzerine inşa etmektir.

Salgın sürecinin önümüze çıkardığı en önemli sonuçlardan biri de şüphesiz mesleki eğitimin önemidir. Nitekim meslekî eğitim kurumlarında bu dönemde artan üretim kapasitesi ile bu kurumlar önemli bir tedarikçi hâline gelmiştir (Özer, 2020). Yani Illich’in dediği gibi okullar hayatı dışlamak zorunda olan kurumlar değildir.

Sonuç

Illich’in iddia ettiği gibi, okullara ayrılacak devasa bütçelerin yerine bireylere doğuştan itibaren istedikleri alanda istedikleri bilgileri edinebilecekleri krediler tesis edilmesi, temel eğitim için olmasa da

lisanstan itibaren uygulanabilecek yararlı bir alternatiftir. Böylelikle birey, kendi yeteneklerine uygun ve doğrudan öz yaşamına katkı sağlayacak bilgileri edinecek; eğitim toplumsal bir dayatmadan çıkarak bireysel bir gelişim sürecinin parçası hâline gelecektir. Temel eğitimini tamamlamış bireylerde, okulun zamanı ve mekânı sınırlayan ve kesinlikle bu açılardan pratik olmayan varlığına alternatifler oluşturmak, eğitim süreçlerinin hızında da ciddi bir iyileşme sağlayacaktır. Ama sonuçta okul da bir öğrenme alternatifidir ve bireyin bu alternatifini ortadan kaldırmak, özgürlük değil kısıtlamadır. Nitekim uzaktan eğitim ve açık eğitim modelleri ile okul-sanayi iř birlikleri bugün için temel eğitim sonrasını alternatifli hâle getirmeye giden yolda önemli adımlardır. Illich’in bahsettiği ortak yetenek ve ilgi düzeylerine sahip bireylerin tesis ettikleri eğitsel aę sayesinde özellikle mesleki eğitimin çok daha verimli bir noktaya gelebileceği açıktır. Çünkü böyle bir ortamda ortak ilgi alanlarına sahip kişiler yeteneklerini paylaşma ve geliştirme imknı bulacaktır. Özetle, insanın kültürel evriminin tam anlamıyla tekml etmediği bu çağda okulsuz bir toplum tasarlamak, insanlığa yarardan çok zarar getirir. Bunu 2019’da başlayan küresel salgın süreci açıkça göstermiştir. İnsanlığın okulsuz bir toplumu kurabilecek uygarlığa sahip olduğu anda ise okul zaten zararlı ve bakış açısı dayatan bir kurum olmaktan çıkmış demektir. O hlde tamamen okulsuz bir toplum tasarlamak mümkün değildir.

KAYNAKÇA

Arora, A. K. & Srinivasan, R. (2020). Impact of Pandemic COVID-19 on the Teaching– Learning Process: A Study of Higher Education Teachers. *Prabandhan: Indian Journal of Management*, 13(4), 43-56.

Illich, I. (2014). "Okulsuz Toplum", şule Yayınları: İstanbul.

Özer, M. (2020). Vocational Education and Training As “A Friend in Need” During Coronavirus Pandemic in Turkey. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 1-7.